

Vallespir 7

REVISTA CULTURAL I LITERÀRIA

Editat pel Centre Cultural Català del Vallespir

Tercera època - Primavera 2011

Vall expira, vall inspira
Colette Planas,
poetessa nord-catalana

5 euros

Y. DUCHÂTEAU
Les deux premiers ans de
Déodat de Séverac à Ceret

TERESA REBULL
"Tot cantant" de Teresa
Rebull, Ed. Columna

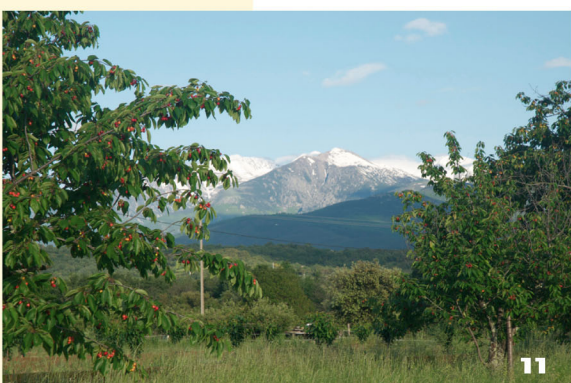
M. SARGATAL
"El culte al Pellot",
un text d'anticipació

CL. SERRAHIMA
Una exposició al Museu
d'Art Modern de Ceret

SUMARI

Primavera 2011

-
- 2** Correu del Lector:
Fausta Garavini, Míriam Lladós i Teresa Rebull
 - 4** Paraules del director:
2010, crisi identitària a França i la identitat del Vallespir

LITERATURA I POESIA

- 5** Canigó de Jacint Verdaguer: fe i pàtria
per **Narcís Garolera**
- 6** "L'istiu etern" de Joan Amade (1848-1978)
Extracte de l'Oliveda (1934)
- 7** "El Rugbi"
per **Joan Daniel Bezsonoff**
- 8** "El culte al pel·lot"
per **Miquel Sargatal**
- 11** "Vallespir inspira expira"
per **Coleta Planas**

HISTÒRIA DEL VALLESPÍR

- 12** Història i literatura. C. Aveline i B. Mahn a Ceret
per **Andreu Balent**
- 15** Estudi de la Farga Catalana al Vallespir
per **Gentil Puig**

ARTS, PINTURA I MÚSICA

- 16** Claret Serrahima al Museu d'Art Modern Ceret
per **Maria Palau i Claudi Puchadas**
- 18** Les 2 premiers ans de Déodat à Ceret
par **Yves Duchâteau**

LA LLENGUA DEL VALLESPÍR I ALTRES COMARQUES

- 20** Els noms propis a Ceret (I)
per **Joan Pau Escudero**
- 22** Conversa amb la Mimi, Marie Brouzy (98 anys),
per **Montserrat Cailà**
- 25** La revista Fonts d'Argentona (Maresme)
per **Francesc Villa**

CULTURES D'ARREU DEL MÓN

- 26** Escòcia i la cultura cèltica
per **William Fowler**
- 29** Estudiants de la Universitat de Vermont al Vallespir
per **Arnau Andreu**

NOTES DE LECTURA I AUCA

- 31** Notes de lectura:
La meca del cubisme, Y. Duchâteau
Une enquête explosive, M. Llor
La Maternitat d'Elna, A. Montellà
Tot cantant, Teresa Rebull
- 32** L'auca de Joan Sala i Serrallonga

PARAULES DEL DIRECTOR

Gentil Puig-Moreno

Sobre la identitat del Vallespir

Avui és de moda parlar d'identitat i tothom hi posa allò que li sembla millor per a explicar gairebé l'inexplicable. També diuen que la identitat de França està greument malmesa per una multitud de raons adverses i que cal restaurar-la. És ben cert que, amb la construcció de l'Europa i el reforçament de les regions europees, tot l'edifici de l'Estat-nació francès, construït des del fons dels segles i consolidat sobretot al segle XIX, trontolla seriosament. Fernand Braudel (1902-1985) l'historiador de la llarga durada -i amic del Vallespir on va viure- escrivia en el seu darrer llibre inacabat "*L'identité de la France*" (*Flammarion, 1988*) que la identitat era com "*un vast inconscient sense ribes, amb obscures confluències, ideologies, mites, fantasmes...*", i que era una construcció històrica plural d'ençà dels seus inicis, mai acabada. Per aquest motiu jo mateix he arribat a pensar que els països, com els individus, són el resultat d'estratificacions complexes i múltiples. En conseqüència, el que podem fer, és tractar de comprendre aquesta complexitat i assumir-la, per a fer-la harmoniosa.

Una d'aquestes identitats que és clara i ben assumida és la del Vallespir. Una comarca que no disposa de cap base jurídic-administrativa d'ençà del Tractat dels Pirineus de 1659, però que, en canvi, gaudeix d'un prestigi simbòlic envejable. Ens podríem demanar per què la consciència col·lectiva és més significatiu que no pas les tentaculars estructures administratives. Potser perquè aquestes darreres són efímers mentre la consciència històrica dels pobles és llarga, profunda i sòlida. Per aquest motiu pensem que, com més aviat millor, caldrà unir les dues Comunitats de Comunes actuals en una de sola, equivalent a la comarca del Vallespir.

Sobre el contingut del número 7 de Vallespir

Continuem presentant extractes dels nostres escriptors renaixentistes i moderns, amb d'un costat, Jacint Verdaguer i Joan Amadeu, i de l'altre,

la poetessa Coleta Planas, Joan Daniel Bezsonoff i Miquel Sargatal, demostrant així que el fil, prim i tenaç, de la continuïtat literària no s'ha trencat (notareu una continuïtat lexical entre l'extracte de Joan Amadeu i el de Miquel Sargatal). Inaugurem la presentació d'una revista amiga d'Argenton (Maresme) anomenada "Fonts" que també presentarà la nostra revista dins la llur. Llegireu l'entrevista a Marie Brouzy, una dona del poble de 98 anys, una ceretana que la revista Vallespir ha volgut honorar. Per contra, una prova de modernitat de la cultura catalana ens és oferta per l'exposició de Claret Serrahima, premi nacional d'arts gràfiques 2010, al Museu d'Art Modern de Ceret aquesta primavera de 2010.

Descobrireu a la nostra rúbrica habitual "Cultures d'arreu del món", que vol testimoniar la nostra obertura al món i la nostra solidaritat amb països com el nostre, amb la presentació d'Escòcia per l'amic William Fowler, ara veí de Ceret i cantant dels *Mariners del Canigó*. Precisament, Els *Mariners* han visitat aquest país durant una setmana fent recitals, els han explicat qui érem els catalans i han manifestat la nostra amistat als escocesos.

Llegireu un article en francès de Yves Duchâteau sobre el compositor Deodat de Severac amb traducció al català al nostre portal, i notareu la nostra participació a la cèlebre revista catalana *Descobrir* que ha publicat al setembre de 2010 un número monogràfic sobre la comarca del Vallespir que encara podreu trobar a les llibreries.

No volem acabar, sense anunciar que, pel diumenge 29 de maig de 2011, el CCCV organitza per primera vegada la **Festa gran del Vallespir**, a Arles, en la qual totes les nostres associacions culturals catalanes no solament hi són invitades, sinó que poden participar activament. Comptem amb l'assistència dels nostres amics de l'Alt Empordà que en faran una festa transfronterera.

No oblideu de donar-nos la vostra opinió i la publicarem al Correu del Lector del número 8. ■

L'istiu etern / L'éternel été

Extret de L'Oliveda, de Joan Amade, 1934

Entra per ma finestra, o sol clar de ma terra:
Ja veig tota la vall lluhir com una flor.
L'esperança torna a s'obrir dins mon cor
Com el clavell s'obre en sa gerra

Entre par ma fenêtra, ô clair soleil de ma terre:
Je vois déjà la vallée luire comme une fleur;
L'espérance de nouveau s'ouvre dans mon coeur
Comme l'oielet s'ouvre en sa jarre.

Entreu, perfums de farigola y romaní
Entreu, perfums d'espich; entreu perfums de menta,
Purificant mon ayma ont la vila dolenta
Ha deixat son mortal verí..

Entrez, parfums de thym et de romarin;
Entrez, parfums de lavande, entrez parfums de menthe,
Purifiant mon âme où la ville mauvaise
A laissé son poison mortel.

Que fugin els recorts d'un passat que me dona
Amb el remordiment la set d'un sant perdó!...
Párlame, Vallespir, tu que tenes per jo
La veu manyaga d'una dona.

Que s'éloignent les souvenirs d'un passé qui me donne
Avec le remords, la soif d'un saint pardon !...
Parle-moi, Vallespir, toi qui a pour moi
La voix caressante d'une femme.

Pot retronyer á pertot demà lo temporal;
Ja tinch un bon teulat á l'ombra d'un gran freixa
Me sentiré més fort contra la mort mateixa
Sota de la casa payral.

L'orage peut gronder de toutes parts demain;
Je possède un bon toit à l'ombre d'un grand frêne
Je me sentirai plus fort contre la mort elle-même
Sous le toit paternel.

Los díes passaràn com dins la castanyeda,
Ales obertes, per l'istiu, los blanchs todons;
I com ells, del fullam ont s'abriguen les fonts,
S'enfugiràn dins la nit freda.

Les jours passeront comme, dans la châteigneraie,
Ailes toutes grandes, en été, les blancs ramiers;
Et comme eux, de la feuillée où se cachent les sources,
Ils s'enfuiront dans la nuit noire.

Lo que cerca el meu cor, d'ardent desitj encès
M'ho fas trobar, o tu, ma terra benehida,
Ambe l'oblit del mon, del mal y de la vida;
Y mon cor no desitja més...

Ce que cherche mon coeur, enflammé d'ardent désir,
Tu me le fais trouver, ô toi, ma terre bénie,
Avec l'oubli du monde, du mal et de la vie
Et mon coeur ne désire plus rien...

Vull ser l'amich dels esquiroles, de les abelles;
Per sempre florirà com un istiu etern;
Feré la meua festa hasta del sol l'hibern
On van á s'escalfar les velles

Je veux être l'ami des écureuils et des abeilles,
Pour toujours fleurira comme un éternel été;
Je ferai ma fête même du soleil d'hiver
Où vont se réchauffer les vieilles.

Cada dia, en vejent la montanya enlayrar
Amont i sempre amont sos roures, ses alzines
Coneixeré l'orgull de les forces divines
Que creixen al bell cim, allà !...

Chaque jour, en voyant la montagne dresser bien haut
et toujours plus haut ses rouvres, ses chênes-verts,
Je connaîtrai l'orgueil des forces divines
Qui croissent là-bas, sur le sommet!...

CULTE AL PELLOT

per Miquel Sargatal

“Je suis venu au monde à la fin des années 50, en Vallespir, au sein d'une famille catalane. On y parlait le catalan, excepté aux enfants auxquels on faisait l'effort de s'adresser en français, afin que nous n'ayons pas à connaître les mêmes problèmes d'intégration sociale que nos parents. Même mon grand-père et ma grand-mère, qui pourtant ne maîtrisaient pas la langue de Molière contribuaient avec zèle à cette entreprise. Ainsi ai-je grandi dans ce monde de langues contigües, dans cet univers de paroles hésitantes et confuses qui, a compliqué à jamais mon rapport à la langue. En dissociant l'instance du locuteur -dont on attend qu'il s'exprime en français- de celle du récepteur -qui est immergé dans le milieu catalanophone-, on a créé en moi une césure irréfutable dont je ne devais mesurer que plus tard les conséquences néfastes. Pendant mon adolescence, j'écoutais de la pop-musique, dévorais la littérature beatnik, m'enthousiasmais pour le bouddhisme et les philosophies orientales.

C'est loin de mon pays, au cours d'un voyage en Grèce, dans la campagne d'Olympie, que j'ai entendu pour la première fois L'Estaca de Lluís Llach, et découvert du même coup la culture catalane. Ce fut une vraie révélation, un peu comme si une partie de moi-même, reléguée depuis longtemps dans la nuit de l'inconscient, accédait à la lumière du jour. Dès lors, je consacrais mes efforts à la récupération de la langue. Je constatais combien le fond de catalan qui dormait en moi était plus riche que je ne l'avais d'abord supposé”.

Jean Marquichane arriba com un regirat a la porta del pis de la Plaça Na Pincarda. Tot tremolant i suant, la camisa blanca quasibé a fora de les calces, la corbata de través, mira de trobar el seu multifuncions al fons de la maleta que porta sempre amb ell.

- Tu rai, te'n treurè d'aquí ! Te traparé, ja veuràs !

Bufant com un tupí sul foc, forguinya allà dintre amb una ratge del dimoni. Té la cara ben roja. Amb la suor que li raja dessús, sembla una pebrina en trin de fregir.

- Ressang de Déu, de Déu, de Déu..., repotega, l'aire esperdut.

Tot d'un cop, treu el portable de la maleta.

- Ara te tinc, brigand !

En se veient aquest enginy entre les mans, sembla que s'hi trapa pas : cop d'apoiar dessús per mor d'obrir el pany electrònic de la porta que és una mica lent.

- I bé, què ? Cuita ! fa un dels tres personatges que se ten

darrere ell.

- Fes-ho, tu, pobre eixorit ! Veiam si en farem més a via !

Cap a la fi la porta s'obre.

- Ara !

- Au, companys, endavant !

Els quatre homes se pussen, s'enforaten dins la peça enfosquida.

- Mare de Déu, fa nit negra aquí dintre ! diu l'un.

- Alluma el llum, diu l'altre.

- Ont és el llum ? diu el tercer, tot buscant a les palpentes l'interruptor.

- Cuita-té ! fa l'impacient en el seu recantó.

- Calla, pioc !

Quin rebombori dins aquella casa. S'ou un carrisc-carrasc de taula, de cadires capgirades. Un dels quatre s'estrabanca :

- Ai ! me sun mig estamordit !

- Fés a polit, home !

L'HOMENOT DEL DISSENY

Una exposició al Museu d'Art Modern de Ceret revisa “De cap a peus” l'univers creatiu de

CLARET SERRAHIMA

Amb l'amable autorització de **MARIA PALAU**

El cartell de l'Any Miró

«Si Josep Pla busqués els homenots d'avui, trobaria Claret Serrahima.» Ho proclama Josefina Matamoros, directora del Museu d'Art Modern de Ceret, gran amiga d'un dissenyador que, no se n'amaga gens, ha fet sempre «el que li ha donat la gana» o, el que és el mateix, ha fet del món del disseny una aventura oberta de bat a bat a noves maneres d'entendre la comunicació. I aquestes noves maneres de fer i de fer entendre el disseny, tan influents en

la nostra època, impregnen del tot l'exposició *Claret Serrahima. De cap a peus*, un recorregut breu però intens per alguns dels seus projectes més personals i, per tant, d'esperit poc o gens comercial. La mostra d'aquest *homenot del disseny* s'ha pogut veure a la capital del Vallespir del mes de març al juny de 2010

Fa mig any, Claret Serrahima –el mestre, li diuen els seus múltiples deixebles– estava molt empenyat. I no ben bé amb tot i tothom, però quasi. Estava molt enfadat amb els polítics catalans i amb tot el que estava (està?) succeint al país. D'aquella enrabiada, en va néixer un cartell amb una sentència de mort: *Catalunya és una desgràcia i el català és un desgraciat*. En va imprimir 50 exemplars i els va enviar als seus amics. Un d'aquests cartells forma part de l'exposició *De cap a peus*, un escaneig de Claret Serrahima (Barcelona, 1950) de dalt a baix, i és literal. Perquè Serrahima és tot això a la vegada: un creador que ho sustenta tot en el concepte (cap), que necessita el gest per expressar el seu univers artístic (mà), que no recela gens del seu instint visceral (panxa) i que, alhora, toca de peus a terra..., a la seva Barcelona, còmplice i sovint instigadora del seu esperit renovador.

A recer d'aquestes quatre parts del cos s'articula el discurs de l'exposició, que ha coordinat Òscar Guayabero tot fent una tria d'alguns dels treballs de Serrahima «que tenen un plus de risc, de crítica i d'anàlisi». Perquè quan Serrahima diu que fa el que li dona la gana vol dir que el client no sempre té la raó. «Ells em fan l'encàrrec, però jo decideixo la manera de comunicar», emfasitza. Quan Caixa Manresa li va demanar el disseny gràfic per a un nou centre dedicat a la investigació tecnològica sobre cuina, Serrahima es va treure de la màniga un nom de dona, Alícia (Alimentació + ciència) i, per donar credibilitat a aquell nou infant acabat de néixer, se'n va anar a un parvulari i va fer un càsting de signatures. No és que el client no tingui la raó, però sí que acostuma a esperar coses previsible que Serrahima no li concedeix.

En la recerca d'allò insòlit, la transgressió s'imposa

ESTUARI DEL RIU CLYDE A L'ILLA DE CUMBREY - FOTO DE MIQUEL DELEMME

ELS MARINERS DEL CANIGÓ A LA DESCOBERTA D'ESCÒCIA

per William Fowler, Ceret

“PODEM AFIRMAR QUE DESPRÉS D'AQUEST VIATGE ELS ESCOCESOS I ELS CATALANS TENEN MOLTES SIMILITUDS, MALGRAT LA DIFERÈNCIA DE CLIMA. SÓN DOS POBLES DEMPEUS, AMB UNA IDENTITAT FORTA QUE LLUITEN PER A MANTENIR LA SEVA LLENGUA I LA SEVA CULTURA.”

Aquest viatge del 13 al 18 maig de 2010 ha pogut realitzar-se perquè com a ex-professor de biologia marina de la universitat de Glasgow, i ara com a ciutadà de Ceret, com a cantant dels *Mariners del Canigó*, els companys m'ho van demanar. Jo havia guardat contactes amb alguns col·legues, entre els quals la professora Amaya Albalat, barcelonina casada amb un escocès que havia creat una associació catalano-escocesa per a les parelles de doble cultura. La idea d'una cantada dels Mariners a Glasgow va doncs sorgir molt naturalment.

Glasgow és una gran ciutat industrial amb una població de més de 2,5 milions d'habitants que, al final del segle XIX va esdevenir la segona ciutat de l'Imperi britànic i la quarta ciutat d'Europa després de Londres, París i Berlin. Glasgow disposava d'una important indústria pesant i de la tecnologia. En les seves fàbriques han estat construïdes la meitat de les locomotores de vapor del món i prop del 20% de la producció mundial de naus. La ciutat disposa de 3 universitats, la més antiga fundada l'any 1451. Alguns dels seus fills són cèlebres, com James Watt, l'inventor de la primera màquina

AUCA DE JOAN SALA, "SERRALLONGA" (1594-1634)

Text: Joan Vilamala - Il·lustracions: Quim Bou

Generalitat de Catalunya

CONSEIL GÉNÉRAL

CERET

SANT JOAN P.

ARLES DEL TEC

ELS BANYS

COSTOJA

PRATS DE MOLLÓ

SANT LLORENÇ DE CERDANS

EL VOLÓ

1 En un racó de pau,
la Sala de Viladrau,

5 Un seu germà belicós,
és un nyerro fervorós,

9 De Serrallonga, pubill,
llaura i caça com un conill

13 I fugint com una guilla
s'ajunta amb una quadrilla

17 Des del Far a Matagalls
arreu troba amagatalls

21 Fins que un dia el va traïr
l'hereu de Ca l'Agustí

2 ...neix Joan Sala i Ferrer,
aquell famós bandoler,

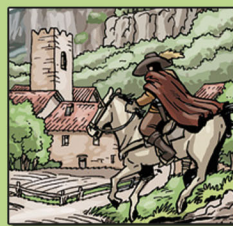
6 ... fautor d'en Rocaguinarda,
que el segueix amb l'espigarda

10 Fins que un dia un tal Barfull,
que se'l mira de mal ull,

14 ...de lladres i bandolers,
que l'admiren d'allò més.

18 I és ell de les Guillerries,
el rei de nit i de dies.

22 Pagà cara la maldat.
Va ser pres i executat.

3 ...el nom del qual hom prolonga
amb el d'àlies Serrallonga.

7 En un ambient així
aviat troba el camí

11 ...d'un robatori, el delata,
i en Serrallonga me'l mata.

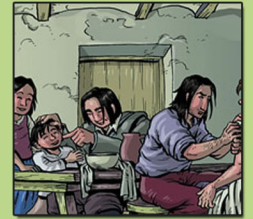
15 Bandoleja pel Vallès,
com aquell qui no fa res;

19 Quan li cal fuig cap a França,
d'on en torna quan se'n cansa.

23 Però el poble català
mai l'ha volgut oblidar,

4 De petit orfe de mare,
és un nervi, mai no para.

8 Quan es casa toca el dos
i s'estableix a Querós.

12 "Ara sí que l'has feta bona!",
diu plorant la seva dona.

16 ... per la Vall d'en Bas i Olot,
i se'n torna, així que pot,

20 Així burla insistentment
el verrei i el somatent.

24 i amb romanços i cançons
el trobem per tots cantons.